

Ang. Foranstaltninger til at bibringe Lapper og Kvæner Undervisning i det norske Sprog.

Den Kongelige Norske Regjerings underdanigste Indstilling af 28de December 1878,
som ved Kongelig Resolution af 4de Januar 1879 naadigst er bifaldt.

Chefen for Departementet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, Statsraad Rissén, har underdanigst foredraget følgende:

Til Foranstaltninger nærmest sigtende til at udbrede Kjendskab til det norske Sprog blandt de lappiske og kvænske Befolkninger i Rigets nordlige Egne, er for Budgetaaret 1878—79 af Oplysningsvæsenets Understøttelses-Fond bevilget 16500 Kr.

For næste Budgetaar har Tromsø Stifts-direktion foreslaaet bevilget 20000 Kr., nemlig:

1. a. Underholdningsbidrag for 12 Elever, som ved Tromsø Seminarium søges udbannede til Lærere i de blandede Distrikter, a 288 Kr. for hver Elev	3456 Kr.
b. som Bidrag til Klæder, Bøger m. V. for disse Elever a 40 Kr. for hver.	480 "
	3936 Kr.
2. Lønstillæg til de Lærere ved Seminariet, som undervise i Lappisk og Kvænsk	400 "
3. Lønstillæg til Lærerne i de blandede Distrikter paa de i Kongelig Resolution af 17de Oktober 1865 opstillede Vilkaar	3300 "

4. Bidrag til efternævnte Kommuner:

a. Vadø Præstegjeld (Kongelig Resolution af 27de Oktober 1866) 1200 Kr.	
og til Deling af den kvænske Forberedelsesklasse ved Byens Almueskole	800 "
	2000 Kr.
b. Røstlands Skolekommune (Kongelig Resolution af 24de Oktober 1863)	120 "
og til en Norsk-skole	600 "
	720 "
c. Sybvaranger Skolekommune (Kongelig Resolution af 21de Januar 1867 og 12te August 1871)	808 Kr.

Ang. Foranstaltninger til at bibringe Læpper og Kvæner Undervisning i det norske Sprog.

til Forlængelse af Skoletiden 600 Kr.	
til yderligere Forlængelse af Skoletiden (nyt)	700 :
som faste Tillæg til Lærerposterne i 3de, 4de og 6te Distrikt a 200 Kr. til hver (nyt) 600 :	
	————— 2708 Kr.
d. Skjervø Skolekommune (Kongelig Resolution af 29de April 1871)	120 :
e. Loppens Skolekommune (samme Resolution)	120 :
f. Altens Skolekommune (samme Resolution)	108 Kr.
til Forlængelse af Skoletiden (nyt)	180 :
	————— 288 :
g. Karasjok Skolekommune (Kongelig Resolution af 29de April 1871)	64 :
h. Røssjøby Skolekommune (samme Resolution)	168 Kr.
til Forlængelse af Skoletiden 320 :	
til yderligere Forlængelse af Skoletiden (nyt)	640 :
	————— 1128 :
i. Hammerfests Bykommune (Kongelig Resolution af 20de Juni 1868)	200 :
k. Talvik Skolekommune (Kongelig Resolution af 8de Marts 1873. 120 Kr. til forlænget Skoletid i Værdisfjords Kredens 180 :	
	————— 300 Kr.
l. Kvalfunds Skolekommune til en Omgangs-skole	320 :
m. Vardø Landsogn til Forlængelse af Skoletiden (nyt)	480 :
n. Tanens Præstegjeld til Forlængelse af Skoletiden (nyt)	1380 :
	————— 9828 Kr.
5. Bidrag til Smaabørns-skoler (nyt):	
a. inden Sydvaranger Præstegjeld 324 :	
b. do. Røssjøby do. 280 :	
c. do. Vadsø do. 224 :	
d. do. Tanens do. 336 :	
e. do. Ristrands do. 224 :	
f. do. Altens do. 252 :	
	————— 1640 :
6. Kassererløn	100 :
7. Til forskellige Diemed	796 :
	—————
	Tilsammen 20000 Kr.

Med Hensyn til de af disse Udgiftsposter, der ere nye eller afvige fra de for indværende Budgetaar bevilgede Beløb bemærker Stiftsdirektionen:

Post 3. Af den under denne Post opførte Bevilling har der, saavidt Beløbet har strukket, været udredet Lønstillæg af 60, 80 og undtagelsesvis 100 og 120 Kroner aarlig til hver Lærer. Der har imidlertid jevnlig i de senere Aar været Lærere, som have haft de fornødne Betingelser for at oppebære saadant Tillæg, men som paa Grund af de bevilgede Midlers Utilstrækkelighed ikke have kunnet erholde samme. Ved Bevilling af Finmarkens Amtsskolekasse har man hidtil været sat istand til at tilstaa saadanne Lærere tilsvarende Gratialer. Efter en af Finmarkens

Ang. Foranstaltninger til at bibringe Lapper og Kvæner Undervisning i det norske Sprog.

Amtsformandskab iaar fattet Beslutning, hvorefter det „henstilles til Stiftsdirektionen at virke for, at der af offentlige Midler bevilges det fornødne til Udbredelse af Lønstillæg for de Lærere, der tilkomme saadant af Finnefondet, til Undgaaelse af at Amtsskolekassen gennem Bevilgning af Gratialer overtager nogen Finnefondet paahvilende Forpligtelse“, vil man i Fremtiden ikke kunne vente at erholde af Amtsskolekassen bevilget Midler til heromhandlede Gratialer, saameget mere som Amtsskolekassens Midler ville blive fuldt optagne til andre Olemed, særlig til Skolens Udvikling væsentlig i de lappiske Distrikter. Da det tillige antages, at disse Tillæg ikke kunne sættes lavere end til 60 Kroner aarlig, medens paa den anden Side Bevilgningen formentlig bør være saavidt rummelig, at man har Afgang til at tilstaa enkelte Lærere, navnlig saadanne, af hvem Skoletjenesten kræver Kyndighed saavel i det lappiske som kvænske Sprog, et høiere Beløb, foreslaaets Bevilgningen under denne Post forhøjet med 300 Kroner til mulig Udbredelse af 5 Tillæg a 60 Kroner. Det bemærkes, at Antallet af Lærere, der have oppebaaret Gratialer af Amtsskolekassen istedetfor Tillæg af Finnefondet, har været mellem 3 og 7.

I Forbindelse hermed omhandler Stiftsdirektionen et hoslagt Andragende fra Sydvaranger Skolekommission om, at der maa tilstaaes Læreren i Kommunens nuværende 4de Distrikt en aarlig Lønforbedring af indtil 120 Kroner. Af dette Andragende sees, at der paa Grund af dette Distrikts affides Beliggenhed, dets lappiske Befolknings lave Standpunkt og den efter Forholdene temmeligt lavt ansatte Løn (for Liden 12 Kroner ugentlig for 32 Skoleuger) har vist sig vanskelig at faa og beholde Lærer her, hvorhos denne, da Distriktet ikke er tillagt Lærer-Bolig, har maattet leie det eneste ordentlige Hus, som findes paa de Kanter for en aarlig Betaling af 120 Kroner. Han faar af sin Løn derfor kun tilbage 264 Kroner, som yderligere formindskes med 24 Kr., ifald det aarlige Antal Skoleuger, som paatænkt, bliver ansat til 30. For at beholde den nuværende i sin Skolegjerning vel interesserede og duelige, Lærer, ansøges om 120 Kroner, der svarer til et Tillæg af 4 Kroner pr. Skoleuge, beregnet efter et aarligt Ugetal af 30. I Anledning af dette, af Provsten i Varangers Provsti anbefalede, Andragende, bemærker Stiftsdirektionen, at heromhandlede Lærer istedetfor Finnefondstillæg, har oppebaaret et Gratiale af 60 Kroner, der, om

Stiftsdirektionens oven under denne Post fremsatte Forslag bifalbes, vil gaa over til Finnefondstillæg, hvorhos der af Bevilgningen til yderligere Lønstillæg for Læreren i de i økonomisk Henseende uheldigst stillede Kommuner vil kunne tilstaaes ham et Lønningsbidrag. Stiftsdirektionen finder saaledes ikke Grund til at foreslaa Andragendet indvilget.

Post 4—5. Som i Forslag til Finnefondets Budget for Terminen 1878—79 udtalt, kræve efter Stiftsdirektionens Opfatning Sprogforholdene i Finmarkens Amt overhovedet, som navnlig i Amtsdistriktets østlige Del, særlig Opmærksomhed. Kjendskab til det norske Sprog har hverken i de lappiske eller kvænske Overgangsdistrikter vundet en Udbredelse, der kan betegnes som tilfredsstillende. Med sin nuværende Ordning har Almueskolen ikke magtet at løse den Opgave, som de særegne Forhold give den, nemlig at bidrage i væsentligt Mon til Fornorskning af de fremmede Nationaliteter inden Amtet, ligesom det heller ikke tør haabes, at den i synderlig Grad vil kunne bidrage til at styrke den norske Nationalitet til at danne et kraftigt Værn mod navnlig det kvænske Sprogs Udbredelse. Efter denne Opfatning, der støttes af den af Expeditionschefen for Skolevæsenet afgivne Rejseberetning, har Stiftsdirektionen troet at burde gøre Spørgsmaalet om en bedre Ordning af Skolevæsenet inden Amtet i det Hele, saavel inden de norske som lappiske og kvænske Distrikter, til Gjenstand for Forhandling med Lokalautoriteterne, hvorfor den i Skrivelse af 18de Januar dette Aar, af hvilket Afskrift er vedlagt, har udtalt sig for Amtets Provster og Skolekommissioner om de Foranstaltninger, der formentlig burde træffes for at bringe Amtets Almueskole til en tilfredsstillende Udvikling.

Det sees af de i den Anledning afgivne Erklæringer at følgende af Stiftsdirektionen i nævnte Skrivelse fremhævede Foranstaltninger have som for Olemedet hensigtsmæssige fundet almindelig Tilslutning, nemlig:

1. Skoletidens Udvidelse i samtlige Kredse til det i Skoleloven fastsatte Ugetal.
2. Inddeling af Kredsene saaledes, at de Bosteder, fra hvilke Børnene paa Grund af Belængden eller af andre Aarsager have havt vanskeligt for at fremmøde i Skolen, udfondres og gives egen Undervisning i Overensstemmelse med Skolelovens § 4.

Ang. Foranstaltninger til at bibringe Bøppler og Kvæner Undervisning i det norske Sprog.

3. Inddeling af Kredsenes Børn i særskilt mødende Afdelinger.
4. Oprettelse af Smaa børns skoler.

Idet bemærkes, at særskilt Motivering vil gives ved de Foranstaltninger, hvortil Bidrag nu foreslaaes bevilgede, forudstikker Stiftsdirektionen

her en Oversigt over den Udvidelse af den lovbevalde Skoletid, som ansees fornøden, samt over det Antal Skoleuger, som Smaa børns skolerne antages at kræve, naar Amtets Skolevæsen i Fremtiden skal faa en tilfredsstillende Ordning.

Skoletiden for Børnene i den skolepligtige Alder antages at maatte forøges

inden Altens	Skolekommune med	9 Uger
" Talviks	do. "	44 "
" Loppen-Dyffjord	do. "	22 "
" Hasvik	do. "	31 "
		Altens Provsti 106 Uger.
" Hammerfests Landsogns	do. "	50 Uger
" Kvalfunds	do. "	17 "
" Maass	do. "	12 "
" Kjelvik	do. "	36 "
" Kistrands	do. "	18 "
" Lebesby	do. "	54 "
		Hammerfest Provsti 187 "
" Tanens	do. "	69 Uger
" Bards Landsogns	do. "	30 "
" Sydvaranger	do. "	35 "
" Ræsseby	do. "	32 "
		Varanger Provsti 166 "
" de to Fjeldkald Karassjof og Kautokeino		18 "
		Finmarkens Amt 477 Uger.

Smaa børns skoler antages at maatte tillægges:

inden Altens	Skolekommune . .	24 Uger
" Karassjof	do. . .	9 "
" Kautokeino	do. . .	9 "
" Kistrand	do. . .	24 "
" Tanen	do. . .	24 "
" Ræsseby	do. . .	24 "
" Sydvaranger	do. . .	30 "
" Bards Landsogns	do. . .	24 "
" Bards do.	do. . .	18 "

Tilsammen 186 Uger.

De ordinære Udgifter pr. Skoleuge af den lovbevalde Skoletid kunne anslaaes til 20 Kr. (Lærersløn 10 Kr., Herberge- og Kostholdsgodtgjørelse 6 a 7 Kr., øvrige Udgifter 3 a 4 Kr.), efter hvilken Beregning Bidrag af Fimrefondet

ogfaa i de senere Aar har været tilstaaede; en Uge ved Smaa børns skolen vil formentlig medføre en Udgift af 14 Kr. (Løn samt Herberge- og Kostholdsgodtgjørelse 12 Kr., øvrige Udgifter 2 Kr.). Omhandlede Foranstaltninger ville herefter kræve en samlet aarlig Udgift af Kr. 12,144 (nemlig førstnævnte Kr. 9540 og sidstnævnte Kr. 2604.)

Stiftsdirektionen antager tillige, at der bør tillægges enkelte særlig vanskelige Kredsskolelærerpuster inden Sprogdistrikterne faste Tillæg, hvortil formentlig vil medgaa 1200 Kr. aarlig.

Der vil saaledes i det Hele blive Spørgsmaal om et Beløb af Kr. 13,344, eller med et rundt Tal Kr. 13,500 forat bringe Amtets Skolevæsen til en tilfredsstillende Udvikling.

Hvad Tilveiebringelsen af disse Midler angaar, har det overveiende Antal af Skolekommissioner i forannævnte Erklæringer fremhævet, at

Ang. Foranstaltninger til at bibringe Lapper og Kvæner Undervisning i det norske Sprog.

Herreberne ikke se sig istand til at overtage yderligere Udredelser til Skolevæsenet end de, der allerede paahvile dem. Nogle faa Skolekommisjoner have vistnok anseet det muligt, at der af Herreberne kunne ydes Bidrag til Diemedet, men disse ville udgjøre saa smaa Beløb, at de kunne sættes ud af Betragtning. Det kan saaledes siges, at efter omhandlede Erklæringer tør der ikke paaregnes fra Herrebernes Side Ydelser til videre Udvikling af Almueskolen. I Skrivelse af 5te August d. A. til Finmarkens Amtsforsamling, hvori Sprogforholdene omhandles, udtaler Finmarkens Amtmand, at „efter hans Formening er det nødvendigt, at Staten maa komme de engere Kommuner til Hjælp ved Indførelsen af en fylldigere Undervisning i Norst“ og i den Udtalelse, som Amtsforsamlingen vedtog i Anledning af denne Skrivelse hedder det: „Imidlertid er der i de senere Aar saavel fra de engere Kommuner som Distriktskommunens Side gjort saa betydelige Opoffrelser for Skolevæsenets Fremme, at deres Kræfter til det heromhandlede specielle Diemed ikke til noget større Omfang yderligere kunne beslaglægges.“ Stiftsdirektionen maa for Herrebernes Vedkommende tiltræde denne Opfatning, som efter det Anførte næres af de lokale Autoriteter. Efter den i 1874 afgivne statistiske Aarsberetning om Skolevæsenets Tilstand i Riget, udgjør Kommunernes Aarsudgift til Skolevæsenet inden Finmarkens Amt 2,95 Spd., inden Nordlands 1,74 Spd. og inden Tromsø 1,64 Spd. for hvert Barn. En Uges Skole kostede samme Aar gennemsnitlig for hvert Barn i Nordlands Amt 28 Skilling, i Tromsø Amt 39 Skill. og i Finmarkens Amt 53 Skilling. Til Sammenligning med Forholdet i Rigets sydligere Amter anføres efter Aarsberetningen for 1875, at den aarlige Udgift pr. Barn var i Kristians Amt 1 Spd. 119 Skill., i Hedemarkens 2 Spd. 50 Sk., i Nordre Bergenhus 1 Spd. 108 Skill., i Søndre Bergenhus 2 Spd. 72 Skill. Det fremgaar heraf, at Finmarkens Kommuner uagtet de betydelige Bidrag, som af offentlige Midler ydedes til deres Skolevæsen, dog selv have maattet udrede ulige større Beløb end Stiftets øvrige og mange af de sydligere Stifters Kommuner. Ligesom fremdeles Hensyn til disse smaa Kommuner ringe økonomiske Bæreevne, antager Stiftsdirektionen, at der ikke vil kunne kræves af dem synderlig større Opoffrelser til Skolevæsenet. Stiftsdirektionen undlader ikke at tilføje, at forsaavidt man ved Udvikling af Skolen har til Hensigt særlig at

virke til Fornorskning af en fremmed Nationalitet, vil Skolen komme til at arbejde for et Diemed, der efter sin Natur antages at burde bæres af Staten, — en Betragtning, der formentlig særlig gjælder Skolens Arbejde inden de kvænste Distrikter.

Der bliver dernæst Spørgsmaal om, hvorvidt Amtskommunen gennem Bevilgning af Amtsskolekassen skulde kunne yde noget Bidrag til en fortsat Udvikling af Amtets Skolevæsen. Med Hensyn hertil oplyses, at Amtsskolekassens Indtægter for indeværende Aar udgjør Kr. 18,727.31, samt at de bevilgede Beløb kunne henføres under følgende Hovedposter: 1. Alderstilla og Gratialer Kr. 7100, 2. Byggearbejder Kr. 8899.63, 3. Skoletidens Forlængelse og Smaabørnskoler Kr. 1260, hvorhos Kr. 900 bevilgedes til Undervisningsmateriel og Kr. 567.65 stillede til Stiftsdirektionens Raadighed. Da der til Amtsskolekassen allerede udlignes et Beløb, der svarer til 9 Skilling for hvert Individ af Amtets Landdistrikts Folketal, vil man neppe kunne vente, at Amtsforsamlingen skulde beslutte en højere Udligning, og at Amtsskolekassens Midler derved og ved tilsvarende Statsbidrag skulde forøges. Derimod antages det, at Bidragene til Byggearbejder i Fremtiden ville kunne indskrænkes i nogen Grad, og at saaledes et Beløb kan indvindes til Anvendelse i de under Post 3. anførte Diemed. At Amtsskolekassen hertil efterhaanden vil kunne forøge de hidtilværende Bidrag med 2000 Kr. aarlig, antager Stiftsdirektionen rimeligt. I Forbindelse hermed tilføies, at man ikke har troet at kunne paaregne Bidrag af Brændevinsafgiftskassen, da denne i de senere Aar har overtaget flere Udredelser, der tidligere paahvilede Amtskommunekassen, ligesom den støtter Byernes højere Skolevæsen med ikke ubetydelige aarlige Tilskud, og dens Budget i det Hele taget for Tiden er spændt.

Til en Udvikling af Finmarkens Almueskole i det Omfang, som foran er opstillet, antages der saaledes, naar nævnte 2000 Kr. fradrages, af offentlige Midler at ville tiltrænges et aarligt Tilskud af mindst Kr. 11,500.

Stiftsdirektionen omhandler derefter de Foranstaltninger, til hvis Fremme den har troet at burde foreslaa de fornødne Bidrag bevilgede fra Begyndelsen af næste Budgettermin, idet bemærkes, at den ved nærværende Forslag væsentlig har havt de kvænste Distrikter for Øie, medens den hos næste Aars Amtsforsamling for Finmarkens

Kng. Foranstaltninger til at bibringe Lapper og Kvæner Undervisning i det norske Sprog.

Amt vil anholde om Bevilgning til Foranstaltninger inden de lappiske Distrikter.

Post 4. c. I Sydvaranger Præstegjeld har den kvænne Befolkning været i stærkt Tiltagende i Tiaaret 1865—75. Kvænernes Antal, der ved Udgangen af 1865 udgjorde 341, var i 1875 steget til 656, medens i samme Tidrum den ublandede norske Befolkning var steget fra 190 Individer til 279. Ved førstnævnte Tidspunkt udgjorde Kvænerne 28% af Præstegjeldets Befolkning (1208 Individer) og Nordmændene 16%; ved sidstnævnte Tidspunkt var Kvænernes Antal voget til 40% af Befolkningen (1641 Individer), Nordmændenes kun til 17% (se vedlagte Opgave fra Varanger Foged). Det fremgaar af disse Tal, at den kvænne Element inden Præstegjeldet ikke blot indtager en prædominerende Stilling ligeoverfor det norske, men at dets Overvægt ogsaa er i jevnt Tiltagende, idet det styrkes ved nye Indflytninger. En fortsat Udvikling som i det anførte Tidrum vilde inden ikke mange Decennier gjøre Sydvaranger til et kvænsk Distrikt. Det kan under saadanne Omstændigheder ikke ventes, at den norske Befolkning skal kunne udøve Indflydelse paa den kvænne, saa meget mere som den Støtte for Fornorskning, som man turde haabe fra Distriktets Rigsstad, ogsaa for en væsentlig Del maa savnes, da Badsø med et Indbyggerantal af 1762 tæller 1025 Kvæner og kun 513 Nordmænd. Sydvaranger Skolekommission har ogsaa i Anledning af det fra Stiftsdirektionen udgaaede ovenomhandlede Cirkulære fremhævet, at den kvænne Sprog truer med at fortrænge Norsk fra den almindelige Talebrug. Ifølge et af Skolekommissionen udarbejdet Forslag til Ordning af Skolevæsenet tænkes Skoletiden, for Nærværende 158 Uger for hele Kommunen, forøget med 26 Uger til 184, hvorhos desuden nogle Skoleuger ville tiltrænges til en Dmgangsskole for Fjeldlappernes Børn. Denne Udvidelse af Skoletiden agtes anvendt først og fremst i Reiden og Bugøffjords Kredse, hvor der for Tiden er 50 skolepligtige Børn, udelukkende af lappisk og kvænsk Herkomst, med en samlet Undervisningstid af kun 20 Uger. Reiden Kreds tænkes delt i 2 Afdelinger med 9 Uger for hver Afdeling og Bugøffjord Kreds tillagt 12 Uger. Til denne Ordning foretages en Forsøgelse af Skoletiden med 10 Uger. Efter Skolekommissionens Forslag vil der iøvrigt tiltrænges 16 Ugers Skoletid i forskellige Kredse, hvortil kommer de Uger, der maa tillægges Dmgangsskolen blandt Fjeldlapperne, hvilke antages

at kunne anfættes til 9. Den samlede Forsøgelse bliver saaledes 35 Uger. Stiftsdirektionen tiltræder Skolekommissionens Forslag og foreslaar under dette Vittera bevilget til Skoletidens Forlængelse, efter 20 Kr. for hver Skoleuge, 700 Kr. — Da den Lærerpost, som kommer til at omfatte Reidens og Bugøffjord Kredse, vil stille store Krav til sin Indehavers Dygtighed, har Stiftsdirektionen troet, for at styrke Søgningen til samme, at burde foreslaa den tillagt et fast aarligt Tillæg, der antages passende at kunne sættes til 200 Kr. Dette Belp er opført under denne Post i Forbindelse med lignende Tillæg til 2 andre af Kommunens Lærerposter, hvorom tillige i særskilt Skrivelse er anholdt for indværende Budgettermin (omhandlet i et andet underdanigt Foredrag af idag).

Post 4. f. I de væsentlige kvænne Kredse Reipas, Transfarelven og Kvænvik inden Altens Skolekommune er Skoletiden i hver 9 Uger. Det ansees af Hensyn til Sprogforholdene nødvendigt, at Skoletiden i disse Kredse forøges til lovbestemt Varighed, 12 Uger i hver Kreds, og derfor foreslaaes under denne Post Bidrag til 9 Ugers forlænget Skoletid.

Post 4. h. Inden Ræsseby Præstegjeld er Udvidelse af Skoletiden mest paatrængende i Kredse Mæstelven, Besterelven, Græsbacken og Polmak, hvorhos særskilt Undervisningstid maa ordnes for de ensligt beliggende Posteder Sirma og Sandviken. Mæstelvens Kreds tæller for Tiden 28 Børn — 3 norske, 3 kvænne og 22 lappiske — med en aarlig Undervisningstid af 9 Uger. Den mod Vest tilstødende Kreds Besterelven har for Tiden 12 Børn, samtlige lappiske, med en Undervisningstid af 5 Uger aarlig. Man har forsøgt at hjælpe paa den korte Undervisningstid i disse to Kredse ved at slaa dem sammen til een og dele den saaledes kombinerede Kreds i to særskilt mødende Afdelinger med 7 Ugers Skoletid for hver. Men denne Ordning har medført usædvanlig mange Skoleforsømmelser, idet Besterelvens Børn derved have faaet lang og besværlig Skolevei, og man har derfor maattet vende tilbage til den oprindelige Kredsindeeling. Af en Skole, der under vanskelige Sprogforhold skal virke med en saa indskrænket Skoletid, kan der ikke ventes store Resultater. Det maa ansees nødvendigt, at Mæstelvens Kreds tillægges en Skoletid af 18 Uger, saaledes, at Børnene kunne deles i to Afdelinger og Besterelvens Kreds en Skoletid af 12 Uger. Herved fr emkommer en

Ang. Foranstaltninger til at bibringe Lapper og Kvæner Undervisning i det norske Sprog.

samlet Udvidelse af Skoletiden af 16 Uger. — Græsbaakens Kreds tæller 15 Børn, samtlige lappiske med 11 Uger aarlig. Det vilde for Undervisningen i Norst være ønskeligt, om Kredsen kunde deles i to særskilt mødende Afdelinger med hver 9 Uger. Men af Hensyn til det ringe Børneantal fremkommer Stiftsdirektionen ikke nu med Forslag derom, men indskrænker sig til at foreslaa Kredsens Ugetal forhøjet til lovbestemt Maal eller til 12 Uger, altsaa forsøget med 1. — Polmak (og Mandsholmens) Kreds, der tæller 33 Børn, samtlige lappiske, og har 11 Ugers Skoletid, foreslaaes delt i 2 Afdelinger med 9 Uger hver, altsaa en Forsøgelse af 7 Uger. — Genimod Præstegjældets Grændse mod Karasjok ligger Strøget Sirma, der for Tiden tæller 22 Børn, samtlige lappiske. Disse Børn kunne ikke henlægges til Polmak Kreds, da de derved vilde faa en usædvanlig lang og besværlig Skolevei. Stiftsdirektionen har derfor anordnet egen Undervisning for dem, men ikke seet sig istand til at tillægge Strøget mere end 4 Uger; den foreslaar her en Forsøgelse af 3 Uger. — Paa Præstegjældets Grændse mod Sydvaranger ligger Gandviken med for Tiden 5 lappiske Børn, der paa Grund af Stedets affides Beliggenhed ikke kunne henlægges til nogen anden Kreds. Der foreslaaes tillagt dette Strøg 5 Ugers Skoletid. Den samlede Forsøgelse for Præstegjældet bliver herefter 32 Uger, hvortil Bidrag er foreslaaet under denne Post.

Post 4. m. I Vadsø Landfogeds østre Læredistrikt, der ligger ved Varangerfjorden og støder til Vadsø Præstegjæld, tiltager det kvænste Element stadigt, om end for Tiden kun langsomt. Det maa tilraades, at man her itide styrker Skolens Indflydelse paa Kvænbørnene. I Komagværds Kreds, hvor Kvænernes Antal er omtrent lige saa stort som Nordmændenes, er Skoletiden for Nærværende 7 Uger; med Skolekommissionen er man enig i, at den bør udvides til 12 Uger. — Paa Langbunæs bor for Tiden 3 kvænste Familier, hvis Børn skulle søge Skolen i den 1 Mil bortliggende Kraurvig Kreds. Denne Ordning har vakt stor Misnøje hos de kvænste Familier, der vise den største Gjenstridighed med at sende sine Børn til Skolen. Stiftsdirektionen anser det heldigst, at Langbunæs udsøndres som et ensligt beliggende Bosted med 7 Ugers aarlig Undervisning, samt at Skoletiden i Kraurvig Kreds forhøjes fra 9 til 12 Uger. — Kiberg Kreds er for Tiden delt i 2 Afdelinger med hver 9 Uger. Efter Skole-

kommissionens Udtalelser er der Grund til at antage, at Kvænernes Antal her vil tiltage. Det formenes, at man burde søge Skolen i denne Kreds, hvor Skolehus er under Opførelse, delt i 3 Afdelinger med 9 Uger hver. Herefter vil der tiltrænges en Udvidelse af Skoletiden med 24 Uger, hvortil Bevilgning er foreslaaet under denne Post. — Det bemærkes, at der ikke foreslaaes Bevilgning til Udvidelse af Skoletiden i Kommunens midtre Læredistrikt (Smeltvørens, Bersfjords og Havningsberg Kredse), da Befolkningen væsentlig er norsk, samt at man til Forlængelse af Skoletiden i Kommunens vestre Læredistrikt (Fjordbundens, Sandfjord, Makur og Baadsfjords Kredse) med 16 Uger aarlig, har erholdt Bidrag af indeværende Mars Amtsforsmandstab.

Post 4. n. Til Tanens Præstegjæld indflytter jævnlig Kvæner, der i Regelen tage sin Bolig i Tana-Elvens Dalføre. I hvorvel her bor ikke saa faa Nordmænd, antager dog Skolekommissionen, at der er Fare for, at det kvænste Element skal fortrænge de norske i Dalføret, særlig hvis den kvænste Indstrømning skulde vedblive, hvad formentlig kan antages. Som overalt i Finnmarken isolere Kvænerne sig ogsaa her og optage sammenhængende Strøg, hvor de bygge og bo paa Hjemlandets Vis. De danne saaledes en kompakt Masse, der derved har stor Styrke til at modstaa norsk Indflydelse. I Præstegjældets Kystdistrikt vinder det norske Element Terrain, idet Lapperne navnlig i de ydre Dele af Tana-fjorden antage mere og mere norsk Sprog og Levetsæt. Ved Ordning af dette Præstegjælds Skolevæsen bør formentlig have sig for Die paa den ene Side at styrke det norske Element i Kyststrøget, paa den anden Side at virke for Fornorskning i Dalføret. — Skolens Ordning i Kyststrøget lader meget tilbage at ønske. Det ytterste Læredistrikt omfatter saaledes Kyststrækningen fra Mehamn til Løfving, altsaa Strækningen paa begge Sider af den brede og haarde Tanafjord. Inden dette Distrikt have Børnene fra Omgang været henlagte til Skolen i Samvil. Da disse Børn have haft en Skolevei af 2 Sø-mils Længde over et haardt Havstykke, har Følgen været, at de ere saagodtsom aldeles udeblevne fra Skolen. Det hele Læredistrikt har haft en samlet Skoletid af 34 Uger, fordelt paa 4 Kredse, og synnerlig længere Tid har ikke kunnet tillægges Distriktet, naar Skoletiden skulde henlægges til de for Skoleføgningen heldige Karsstider. At dele

Ang. Foranstaltninger til at bibringe Lapper og Kvæner Undervisning i det norske Sprog.

Gamvik og Berlevaag Kredse i særskilt mødende Afdelinger, hvortil der er fuld Opfordring, har ikke ladet sig gjøre, da den ene Lærer ikke vilde kunne overtage den Forøgelse af Skoletiden, som deraf maatte følge. Stiftsdirektionen anbefaler derfor Skolekommissionens Forslag om Deling af dette Lærerdistrikt i 2, saaledes at Strækningen fra Mehamn til Omgang danner den ene med Skolesteder i Mehamn, Gamvik og Omgang, Strækningen fra Berlevaag til Løvig samt Molvik det andet med Skolesteder i Berlevaag, Løvig og Molvik. Efter Skolekommissionens Forslag skal der tillægges første Distrikt 32 Uger og sidste 30, tilsammen 62 Uger, hvilket efter Fradrag af den nuværende Skoletid giver en Forøgelse af 28 Uger.

I de øvrige Strøg af Præstegjeldet og navnlig paa de Steder, hvor Kvænerne have slaaet sig ned, antages Forøgelsen af Skoletiden at være nødvendig. Skoletiden er her overalt under Lovbæfalet Barighed, og, paa to Kredse nær, finder ikke Inddeling i særskilt mødende Afdelinger Sted. Efter Skolekommissionens Forslag vil der i disse Strøg kræves en Forøgelse af 41 Uger aarlig. I det Stiftsdirektionen henholder sig til Skolekommissionens Forslag, foreslaar den de fornødne Midler bevilge. Bidrag til den samlede Forøgelse af Skoletiden er opført under denne Post.

Post 5. Efter den Erfaring, som Stiftsdirektionen har vundet med Hensyn til Resultatet af den i Badsø oprettede Forberedelsesklasses Virksomhed, tør Smaa børnskolerne være i fortrinlig Grad at anbefale for at fremme Udbredelsen af Kundskab til det norske Sprog. Naar der i den for Aaret 1877 afgivne Indberetning fra Badsø Sognepræst udtales, at Kjendskab til Norff blandt Præstegjeldets kvænske Børn ikke er saa ringe endda, maa dette Resultat for en væsentlig Del tilskrives Forberedelsesklassens Virksomhed. I Skolekommissionernes ovenberørte Erklæringer udtales ogsaa, at man af Smaa børnskolerne tør vente sig god Frugt i omhandlede Diemed. Enkelte Skolekommissioner have fremhævet Nødvendigheden af, at Skolelovens Bestemmelser om Pligten til at søge Almueskolen udvidedes til at omfatte ogsaa de Aldere, i hvilke disse Skolers Børn befinde sig. Stiftsdirektionen finder ikke Opfordring til her at udtale sig om Hensigtsmæssigheden af en saadan Lokallov, men indskrænker sig til at bemærke, at den antager, at der ialfald bør gjøres Forsøg, om ikke saadanne

Skoler af Frivillighedens Bei ville faa Søgning Stiftsdirektionen bringer derfor i Forslag Oprettelsen af Smaa børnskoler i følgende Præstegjeld paa Steder, hvor Beboelsesforholdene ere gunstige for saadanne Skolers Trivsel:

- a. Sydvaranger: 1. Bugnæs; til en Smaa børnskole her har man af Amtsskolekassen erholdt bevilget 110 Kr. for indeværende Budgettermin; om en Bevilgning af 100 Kr. til samme af Finnefondet, ligeledes for indeværende Termin har Stiftsdirektionen i særskilt Skrivelse anholdt (omhandlet i et andet underdanigt Foredrag af idag); lignende Bidrag for næste Termin er medtaget under denne Post. 2. Sandnæs, og 3. Reiden med 8 Uger aarlig paa hvert af disse Steder.
- b. Næsjeby Præstegjeld: 1. ved Næsjeby Kirkested, 2. i indre og 3. ydre Bergeby med tilsammen 20 Uger aarlig.
- c. Badsø Præstegjeld: 1. i Saltjernets og 2. i Jakobselvens Kredse med 8 Uger i hver Kreds.
- d. Tanens Præstegjeld: 1. i Norffholmens, 2. Maskjøf og 3. Seida Kredse med 8 Uger i hver Kreds.
- e. Kistrands Præstegjeld: 1. i Larelv og 2. Børselv Kredse med 8 Uger i hver Kreds.
- f. Altnens Præstegjeld: 1. i Elvebakkens, 2. Transfarelvens og 3. Aronnæs Kredse med 6 Uger i hver Kreds.

Post 7. Det til forskjellige Diemed for indeværende Termin bevilgede Beløb 2016 Kr. antages at kunne nedsættes til 796 Kr.

Det for indeværende Termin under Post 4 nu opførte Bidrag 1200 Kr. til Lebesby Kommune er som en Bevilgning engang for alle ikke optaget i nærværende Forslag.

Departementet, der tiltræder Stiftsdirektionens Forslag usforandret, skal med Hensyn til de under 4de Post (Skoletidens Forlængelse) opførte nye og de under den nye 5te Post (Smaa børnskolers Oprettelse) opførte Bidrag, hvilke ogsaa i den ovenfor omhandlede Indberetning fra 1877 af Kirke-Departementets Expeditionschef ere omhandlede og anbefalede, bemærke, at man har anseet det ønskeligt, at de Foranstaltninger, der gennem Almueskolen hidtil have været truffet for at bibringe Lapperne og Kvænerne, fornemmelig de

Ang. Foranstaltninger til at bidringe Lapper og Kvæner Undervisning i det norske Sprog.

sibste, Kjendskab til det norske Sprog, tages under Revision, ligesom man har antaget, at det burde komme under Overveielse, hvorvidt andre Foranstaltninger end de i denne Henseende hidtil trufne maatte ansees hensigtsmæssige. Departementet har derfor i Skrivelse af 7de September fibstlede anmodet Tromsø Stiftsdirection om i denne Anledning at indhente Erklæringer fra Amtmændene i Finmarkens og Tromsø Amter, Seminariets Bestyrer samt Skolekommissionerne og Provsterne i de Byer og Landdistrikter, der i ovennævnte Henseende efter Stiftsdirectionens Formening især maatte komme i Betragtning. Man paapegede derhos med Hensyn til det omhandlede Spørgsmaal under Henvisning til den i September 1877 fra Expeditionshøfen for Skolevæsenet til dette Departement afgivne Indberetning, der er trykt som Bilag til Oplysningsvæsenets Fonds Budget for 1878—79, enkelte Punkter, hvorom man fornemmelig ønskede Udtalelser. Man har sammen med det her foreliggende Budgetforslag fra Tromsø Stiftsdirection modtaget forskellige Erklæringer fra Finmarkens Amts Skolekommissioner og Provster i Anledning af Stiftsdirectionens ovenfor nævnte Skrivelse af 18de Januar d. A., ved hvilke Erklæringer de begjærte Udtalelser for en væsentlig Del ere afgivne angaaende 2 af de paa Bane bragte Forsøininger, nemlig angaaende Undervisningstidens Forlængelse til lovbehalet Varighed i de af de heromhandlede Distrikter, hvor denne Tid ifølge Stiftsdirectionens Dispensation nu er kortere, og den saaledes indvundne Tids Anvendelse hovedsagelig til en forsøget Undervisning i

Norsk, samt angaaende Smaabørnskolers Oprettelse, navnlig hvorvidt saadanne Skoler i et for Niemedet tilstrækkeligt Antal kunne med Bistand af offentlige Midler ventes oprettede ad Frivillighedens Veie, eller om en Lokallov i saa Henseende skulde ansees fornøden og tilraadelig. Stiftsdirectionen har i den ovenfor gjengivne Forestilling behandlet disse Spørgsmaal og beregnet, at disse Foranstaltninger — heri indbefattet faste Lønstillæg til enkelte Lærerposter inden de blandede Sprogdistrikter — vil medføre for Finmarkens Amt en aarlig Udgift af omkring 13,500 Kr., hvoraf mindst 11,500 Kr. ventes udredet af offentlige Midler; for næste Budgetaar har dog Stiftsdirectionen indskrænket sig til at foreslaa opført 3380 Kr. i nye Bidrag under 4de Post til Forlængelse af Skoletiden i 5 af 15 Kommuner, hvor denne Forsøining paakræves, og 1640 Kr. til Oprettelse af Smaabørnskoler i 6 af 9 Kommuner.

I Genhold til Foransøorte, der af Statsraadets øvrige Medlemmer i det Væsentlige tiltrædes,

indstilles underdanigst:

At der paa det Forslag til Budget for Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond for Budgetaaret fra 1ste Juli 1879 til 30te Juni 1880, som skal forelægges næste Storting, naadigst befales opført 20,000 Kroner til Foranstaltninger, nærmest sigtende til at udbrede Kjendskab til det norske Sprog blandt de lappiske og kvænske Befolkninger i Rigets nordlige Egne.